

Рецензия

за

дисертационния труд

на

Гергана Георгиева Ряшева

докторант в редовна форма на обучение

в катедра "Класическо пеене" към Вокален факултет на НМА

на тема:

***“Музикалносценични произведения и проблемът
за тяхното въздействие при възпитанието и развитието
на децата от 0 до 7 годишна възраст”***

за присъждане на образователната и научна степен доктор
по научна специалност „Музикознание и музикално изкуство”
в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”

научен ръководител: проф. Мила Дюлгерова

Актуалност на темата

Самият факт, че музикалносценичните творби за деца и адаптациите по класически опери адресирани към тази категория публика са били и продължават, и в настоящия момент да бъдат неотменна, и дори приоритетна част от репертоарната политика, както на националните ни музикалнотеатрални институти, така и на сродните им в световен мащаб, е категорично и безспорно доказателство за актуалността, значимостта и утилитарността на темата разработена в дисертационния труд.

И това е така, защото с възпитателната си, познавателна и развлекателна функция, постановките за деца, особено във възрастта от 0 до 7 годишна възраст, са натоварени с отговорната мисия и призвани да положат в подрастващите параметрите на естетическите и етични категории, да спомогнат за оформяне на ценностната им система, добрия вкус, както и да ги приобщят по един атрактивен и артистичен начин към музикалнотеатралното изкуство.

Подобна цел си е поставила и Гергана Ряшева разработвайки дисертационния труд на тема *“Музикалносценични произведения и проблемът за тяхното въздействие при възпитанието и развитието на децата от 0 до 7 годишна възраст”*. Изборът не е случаен, мотивиран е от личните ѝ интереси и практически актьорско-певчески опит, особено през годините когато е артист-хорист в Националната опера-София и пряк изпълнител като солист в детски спектакли от репертоара на театъра.

Тези субективни обстоятелства предполагат навлизане на дълбинно нива в проблематиката и строгата специфика на изследването, като успоредно с това внасят допълнителен елемент на лично отношение и автентичен привкус.

Справка за докторанта

Гергана Ряшева е завършила НМУ "Добрин Петков" през 2004 г. със специалност флейта. Продължава висшето си образование в НМА "Проф. Панчо Владигеров" съответно бакалавърска и магистърска степен - специалност Класическо пеене, в класа на проф. Мила Дюлгерова. През 2012 г. специализира по програма Еразъм в Академия Джузепе Тартини гр.Триест -Италия. Участва в майсторски класове на Иван Ангелов-диригент, Бруна Балиони - мецосопран, Анна Томова-Синтова, Христина Ангелакова. Солист е в концерти на Софийска филхармония, Пловдивска филхармония, Пазарджишка филхармония, Оперен фестивал -Gut Immling - Германия, НМА, Консерваторията "Джузепе Тартини"- Триест, Италия.

Носител е на награди от наши и международни конкурси сред които:

- *втора награда на националния конкурс „Христина Морфова „Стара Загора –флейта*
- *трета награда на международния конкурс- „Надежди, таланти, майстори „ Албена-флейта*
- *трета награда в националния конкурс с чуждестранно участие „Млади дарования „ -София - флейта*
- *лауреат и 1 награда във „22-ри Национален конкурс за инструменталисти и певци Станислав Обретенов”-кл.пеене*
- *2-ри Академичен конкурс Парашкев Хаджиев -2 награда –кл.пеене*
- *трета награда Международен конкурс за оперни певци –Малта (Валета)*

От 2014 до 2017 г. докторантката е артист-хорист в Софийска опера и балет и солист в детски спектакли, поставени на голяма сцена. Изявява се в ролите на Мечо Пух от едноименния мюзикъл на Ал. Йосифов, Мадам Флора - Баба от "Медиумът" на Меноти, Женевиер от "Дългата Коледна вечеря" на П. Хиндемит, Мама Коза от мюзикъла на Ал. Владигеров "Вълкът и седемте козлета", Берта от "Севилският бръснар" на Росини.

Част е от създадената през 2015 г. вокална група "Вокалисимо", чиято художествена цел е приобщаване на българската публика към оперното изкуство, както и участия с благотворителна цел. Формацията е автор и на интерактивната постановка "Някъде в морето" предназначена за деца със сърдечни проблеми.

От 2017 г. творческия път на Гергана Ряшева продължава в Испания. Участва като флейтистка в редица спектакли и забавно-развлекателни програми в Каталуния и Канарските острови.

През 2019 г. започва работа в Gran Teatro de Liceu - Barcelona като артист-хорист, където продължава да се изявява и в настоящия момент.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е от типа теоретико-приложен. Разположен е в общ обем от 337 страници и се състои от увод, 2 глави, заключение. В 6-те приложения са поместени съответно: нотни примери; снимков материал; графични изображения - диаграми, свързани с устройството на слуховия анализатор, както и схеми, проследяващи промяната в структурата на водата под въздействие на класическата музика; интервюта с композитора Георги Генков, с артиста от Софийска опера Николай Павлов; анкета с родители и деца. Направен е и подробен списък на реализираните детски постановки и премиерните спектакли за деца в периода 1994 - 2019 година на сцената Софийска опера. Библиографията наброява 57 източника /печатни и интернет/ - 42 на български, 13 на английски, 2 на гръцки. Изведени са научните приноси, налице са и необходимите публикации, свързани с разработваната тема на докторската дисертация.

Авторефератът лаконично, но коректно и точно синтезира и предава същността на изследваната и разработвана теза.

Описание и оценка на дисертационния труд

Уводът експонира на преден план личните мотиви на Гергана Ряшева, провокирали появата на труда, уточнява и прецизира важните детайли, относно селекцията и подбора на материала, визира подхода и използваните методи - универсални - анализ, сравнение, обобщение, индукция, дедукция и частните - изследване, проучване - на нотни материали, лични срещи, архив на Софийска опера. Място е отделено на музикалносценичните жанрове за деца като специфичен дял от изкуството /включително и като художественоестетически параметри и принципи/, от педагогическа гледна точка се проследява и типологизира тяхното разнопосочно значение и функция за музикалното и естетическото възпитание на подрастващите. Акцентирано е върху политиката на оперните ни театри по отношение на детската аудитория, на критериите при

подбора, водещите задачи и очаквани резултати. Във въвеждащата част са експонирани и формулирани, съответно обекта на изследване - музикалносценичните произведения и предмета - въздействието им при възпитанието и развитието на децата от 0 до 7 годишна възраст. Структурирани са и произтичащите от тях конкретни задачи свързани с:

- набиране, систематизиране и прилагане на най-показателните опити, научни изследвания, схеми и диаграми от българската и световна научна теория и практика;
- изграждането на образ от детска постановка;
- подробен анализ на базата на преживяни събития и случки;
- затвърждаване на изводи от резултата чрез обратна връзка с публиката, деца, родители, колеги.

Първа глава е централна и приносна в труда, разположена в 7 раздела. В тях се изследва и анализира психофизиологическият акт на музикалното възприятие, неговите етапи, механизми, както и факторите, благоприятстващи успешното протичане и рецепция на класическата музика. От теоретическа и педагогическа гледна точка са позиционирани проблемните и сложни зони, като е обърнато подчертано внимание на неуточнени термини, тяхното разкодиране и употреба. В контекста на казаното, са експонирани и анализирани възгледите на редица музикални педагози сред които Жан Гологанов, Ветлугина, Кенеман, изградили собствени теории и системи, включително и алтернативни, проследяващи механизмите на музикалното възприятие и слушане.

Описани са детайлно устройството на слуховия анализатор, процесите на слуховото възприемане, пренасянето и обработването на звуковия сигнал, ролята на невронните импулси и влиянието им върху мозъка. Подчертана е значимостта на хипоталамуса, чрез двете му обособени функции - като преобразувател на звуковия сигнал в емоционално преживяване и като синхронизатор на биоритмите.

Проследено е влиянието на музикотерапията чрез класическата музика, при бременните и въздействието ѝ върху плода - бъдещото бебе, пряко рефлектираща върху изграждащите се системи и органи, емоционалността, оформянето на интелектуалните и творчески способности. Визирани са изследванията на Мари Клод Бюнел и нейният екип, отчитащи реакциите на ембриона при слухови дразнители.

Място е отделено на въздействието върху мозъка на класическата музика в пренаталния период и ранната детска възраст. Изложените факти и изводи са подплатени и аргументирани чрез експозиция на последните научни проучвания и достижения на водещи неврологични лаборатории, изследващи влиянието на музиката при развитието на мозъка. Дисертантката стига до извода, базиран на редица опити и доказателства, че *"невронните клетки, създаването на връзките и промените им вследствие на класическата музика са отговорни за всички видове интелигентност и тяхното развитие"*. Гергана Ряшева дефинира 9 типа интелигентност - лингвистична, логико-математическа, телесно-кинетична, визуално-пространствена, междуличностна, натуралистична, екзистенциална, като откроява съответните им уникални и типични характеристики.

В тази глава е направен обзорец преглед и анализ на музикално-възпитателната работа, конкретно в детската градина т.е. учебното заведение където се полагат, формират и възпитават понятията, уменията, навиците, потребностите, чрез средствата на музикалните игри, танци и хора, музикално-двигателните упражнения, празничната маршировка. Направена е и съпоставка с музикалното обучение по света, като акцентът е поставен върху въвеждането на децата в музикалното изкуство, посредством творбите на класическите композитори. Представени са методиките и ръководните принципи на известни преподаватели-изпълнители Ветлугина, Кабалевски, Метлов, касаещи конкретно подбора и селекцията на музиката за деца.

Наблегнато е върху създадения Детски оперен театър през 1999 г. към Виенската Щатсопер и определянето на музикалното възпитание на детската оперна публика като приоритетно за театъра.

На финала първа глава се фокусира върху развитието и резултатите на музикалната образователна програма El Sistema. Изведена е нейната хуманна и естетическа цел - да насочи фокуса на внимание към бедните деца, като преобрази техния живот.

Втора глава проследява корените на идеята за музикалнотеатралното творчество, обърнато към детската публика в България, датираща от края на 19 век, и практически реализирана в училищното обучение по музика, посредством детските оперетки и китки. Очертани са развитието и прогресията на тази идея-политика през годините, включително до настоящия момент, съсредоточена предимно в училищата, читалищата и държавните музикалнотеатрални институти. Анализирани са темите, сюжетите, музикалният език, дидактичните и нравоучителни послания, претворяващи предимно темата Добро и Зло, и генерираните от нея конфликти, застъпени в сценично реализираните творби. Отделено е място на българските автори - композитори и либретисти, положили началото и разгърнали през годините идеята за музикалното обучение и възпитание на децата. Изброени са сътворените от тях над 100 сценични опуса, адресирани към децата, както и имената на музиколозите, отразили процеса и конкретните музикалносценични произведения.

Подчертани са значимостта и ролята като художествена концепция и практика на единствената по рода си в България /включително и до момента/ Детско-юношеска опера, създадена към Държавна опера Варна през 1993 г. /Ще си позволя да споделя, че болшинството от нейните възпитаници продължават своето артистично развитие във Вокалния факултет на НМА, и вече са сред състава на солистичните трупи на Музикален театър-София, Варненска опера/.

Очертана е и успешната практика на Пловдивска опера в работата с деца чрез формата "Госпожа опера", както и на Камерна опера-Благоевград артистично и действено, приобщаваща чрез формулата "деца играят за деца".

Важно място в главата заема Софийска опера и нейните детски спектакли, проследени интегрално и обособени в 3 периода: до 2004 година - като част от репертоара на театъра; след 2008 година, в която стартира специален блок, адресиран към деца от 3 до 14 години; и 2014, положила началото на проекта "Бебоци" от 0 до 3 годишна възраст.

Бих искала да открия включените в главата аналитични материали, посветени на детските опери "Бяла приказка" на композитора Георги Генков по едноименната приказка на Валери Петров; "Златната ябълка" от П. Хаджиев; "Хензел и Гретел" на Е. Хумпердинк; "Амал и нощните посетители" - Меноти; "Детето и вълшебствата" на Равел; мюзикълите за деца на Ал. Владигеров - "Вълкът и седемте козлета" и "Бременските музиканти"; на Ал. Йосифов - "Мечо Пух", както и на сценичните адаптации за деца на "Рейнско злато" от Вагнер /поместен е и творчески разговор с диригента на постановката - Борис Спасов/; "Вълшебната флейта"-Моцарт; "Севилският бръснар"-Росини. Тези анализи дават конкретна информация за историята на създаването на творбите, за музикално-театралната им драматургия, жанровите параметри, стилистиката и лексика на авторите-композитори и либретисти, за проблемните зони при адаптирането на произведенията, за конкретната сценична реализация по отношение на актьорско-певческите предизвикателства и находки, режисьорските и хореографски решения, за сценографията и костюмографията, за цялостния прочит и сценична транскрипция, за посланията, рецепцията, двойната обратна връзка.

Специално бих искала да фокусирам вниманието върху интерактивната постановка за деца "Някъде в морето", един авторски творчески проект създаден и осъществен през 2015 година от дисертантката и трима певци от група "Вокалисимо". Творбата е сътворена и инспирирана от благородната идея и кауза -

да подпомогне възстановяването на деца със сърдечни заболявания, като ги откъсне от болничното ежедневие и укрепи Вярата и Надеждата им, пренасяйки ги в красивия и поетичен свят на приказките и мечтите.

Заключението е своеобразна рекапитулация на анализите, изводите и находките в дисертационната разработка. *"В ранната възраст - обобщава Гергана Ряшева- музикално-сценичните творби за деца имат своето място и осигуряват плавен преход между игровата дейност, характерна за предучилищната възраст, и учебната/обучителна дейност. Приобщаването на децата към музикално-сценичното изкуство посредством ролеви игри създава възможност за активиране на потребност от занимания с изкуство и в бъдеще, активира емоционалния им отклик при общуване с видовете изкуства и съдейства за оформяне на техния естетически критерий"*.

Приноси

Като обобщавам казаното дотук считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията за характера на научните приноси: новост за науката, обогатяване на съществуващите знания и приложението им в практиката.

Между приносите на разработката, бих искала да изведа:

- *направеното подробно изследване за въздействието на класическата музика в пренаталния период;*
- *анализираната и очертана релативна връзка между мозъка и класическата музика, в частност на музикално-сценичните произведения за деца;*
- *издирването, селектирането, хронологичното подреждане на материали, свързани с детските премиерни постановки от репертоара на Софийска опера в периода 1994 г. - 2019 г.;*
- *авторската интерактивна постановка за деца "Някъде в морето".*

Заклучение

Дисертационният труд *“Музикалносценични произведения и проблемът за тяхното въздействие при възпитанието и развитието на децата от 0 до 7 годишна възраст”* е създаден с вещо познание, обич, лично отношение и отговорност към подрастващите млади зрители и бъдещи ценители на музикалнотеатралното изкуство от гледна точка на естетическото им възпитание, и формиране на ценностната им парадигма, изградена върху здравия фундамент на архетипните категории Доброта, Красота, Мъдрост, Истината.

Въз основа на всичко изложено дотук, давам своята положителна оценка на дисертационния труд на Гергана Ряшева и предлагам на членовете на уважаемото научно жури да ѝ присъдят научната и образователна степен "доктор" по научна специалност „Музикознание и музикално изкуство”, професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”.

08.05.2020 г.

проф. д-р Виолета Горчева